

Стаття надійшла до редакції 30.05.2025 р.

Перевірено на плагіат 31.05.2025 р.

унікальність – 89 %

<https://doi.org/10.17721/StudLing2025.26.133-146>

УДК 81'25:791.2+008

СПРОБА КЛАСИФІКАЦІЇ МОВНИХ ТА ПОЗАМОВНИХ КУЛЬТУРНИХ ПОСИЛАНЬ У ПЕРЕКЛАДІ МУЛЬТСЕРІАЛІВ ДЛЯ ДОРОСЛОЇ АВДИТОРІЇ

Аліна Сергіївна Фарафонова, farafonova_alina02@knu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6861-1291>

аспірантка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ця стаття присвячена вивченню позамовних (ПКП) та мовних культурних посилань (МКП) у контексті аудіовізуального перекладу, зокрема кінотексту мультсеріалів для дорослої аудиторії. У статті розглядаються ключові поняття культурних посилань, наводяться існуючі класифікації та запропонована власна категоризація цих посилань на матеріалі оригінальних кінотекстів та україномовних перекладів анімаційних серіалів для дорослої аудиторії.

Для аналізу були використані описовий, порівняльний методи та метод інтерпретації теорій та моделей різних дослідників. Проаналізований матеріал та теоретичне підґрунтя надають підстави для створення власної класифікації культурних посилань, що ґрунтується на попередніх дослідженнях аудіовізуального перекладу. Ця класифікація охоплює позамовні культурні посилання (ономастичні, літературні та мистецькі, політичні та історичні, посилання з інтернет-культури, посилання з поп-культури, посилання з суспільного та побутового життя) та мовні культурні посилання (сталі вирази, гра слів/каламбури, обценна/ненормативна лексика, сленг/жаргон, ідіолект персонажа).

Перспектива роботи вбачається у подальшому емпіричному аналізі корпусу оригінальних кінотекстів і перекладів мультсеріалів для дорослої аудиторії, а також експерименті з цільовою аудиторією щодо збереження комунікативного ефекту перекладів.

Ключові слова: переклад, кінопереклад, аудіовізуальний переклад, анімаційні серіали (мультсеріали) для дорослої аудиторії, культурні посилання, переклад і культура.

© Фарафонова А. С., farafonova_alina02@knu.ua

Спроба класифікації мовних та позамовних культурних посилань у перекладі мультсеріалів для дорослої аудиторії (Українського)

AN ATTEMPT OF LINGUAL AND EXTRALINGUAL CULTURAL REFERENCES CLASSIFICATION IN THE TRANSLATION OF ADULT ANIMATION

Alina S. Farafonova, farafonova_alina02@knu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-6861-1291>

PhD Student

Taras Shevchenko National University of Kyiv

The current article analyses extralingual (ECR) and intralingual (ICR) cultural references in the context of audiovisual translation, particularly the film text of animated series for the adult audience. The article examines the key concepts of cultural references, provides existing classifications and proposes the author's categorization of the references based on original film texts and Ukrainian translations of animated series for the adult audience.

Descriptive, comparative and interpretation of theories and models of different researchers methods were used for the analysis. The analyzed material and theoretical background provide grounds for creating our own classification of cultural references based on previous studies of audiovisual translation researchers. This classification includes extralingual cultural references (onomastic, literary and artistic, political and historical, references of Internet-culture, references of pop-culture, references from social and everyday life) and intralingual cultural references (fixed expressions, wordplay/puns, profanity/obscene vocabulary, slang/jargon, character idiolect).

The further research presupposes the empirical analysis of the corpus of original film texts and translations of animated series for adult audience, as well as the experiment with the target audience to preserve the communicative effect of translations.

Keywords: translation, film translation, audiovisual translation, adult animation, cultural references, culture and translation.

Постановка проблеми. Переклад текстів, що містять культурні посилання, є одним із найскладніших завдань для перекладачів, адже такі елементи тісно пов'язані з мовою оригіналу та її культурним контекстом. Окрім цього, деякі культурні згадки, наприклад, гумор, значною мірою залежать від мовних та мовленнєвих особливостей вихідної мови та нюансів вихідної культури. Оскільки анімаційні серіали для дорослих (далі – АСД) – аудіовізуальні твори, які поєднують різні способи передачі інформації, то вони можуть містити безліч культурних посилань на різних рівнях – як на

візуально-невербальному рівні, так і аудіо-вербальному. Лишається відкритим питання, чи можливо категоризувати такі культурні посилання, і чи впливає категорія, до якої належить культурне посилання, на процес перекладу проблематичної «культурної» одиниці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Порівняно небагато науковців у галузі перекладознавства, а ще менше в галузі аудіовізуального перекладу (далі – АВП), пропонували упорядковані класифікації та визначення культурних посилань, що й породило низку паралельних понять. Зокрема, важливими внесками у дослідження культурних посилань є напрацювання таких дослідників як Р. Леппігалме, С. Флорін, С. Влахов, П. Ньюмарк. У дослідженнях АВП такі науковці, як Б. Недергаард-Ларсен, Я. Педерсен та Н. Рам'єр, зосереджуються на позамовних культурних посиланнях. У галузі перекладознавства низка дослідників запропонували власні терміни та визначення для складнощів, пов'язаних з перекладом культурних посилань. Згідно з І. Ранзато [Ranzato 2015], терміни, що використовуються для цього типу проблем, це «культурно-специфічні посилання / елементи / терміни / об'єкти / вирази» («культурно-специфічні» використовується як взаємозамінний термін з «культурно-обумовлені»), «реалії», «алюзії» або ж «культурні посилання», що є ширшим терміном. Я. Педерсен пропонує новий підхід до цієї проблематики в контексті АВП на матеріалі субтитрування.

Ця розвідка ставить за **мету** визначити поняття позамовних (ПКП) та мовних (МКП) культурних посилань у контексті АВП й перекладу мультсеріалів, зокрема для дорослої аудиторії. Також однією з основних цілей є розробка універсальної класифікації згаданих культурних посилань.

Для здійснення цієї мети прислужилися такі **методи**, як поєднання описового та порівняльного аналізу задля зіставлення різних точок зору та метод інтерпретації для трактування різних концепцій.

Джерельною базою аналізу стали оригінальні кінотексти та україномовні переклади (озвучення) таких АСД: «Solar Opposites/Нетутешні», «Helluva Boss/Збіса бос», «Disenchantment/Розчарування», «Wojack Horseman/Коняка Боджек», «Atom Eve/Атомна Єва», «Tuca & Bertie/Тука й Берті», «Hazbin Hotel/Готель Газбін», «Creature Commandos/Монстри Коммандос», «YOLO: Crystal Fantasy/ВЙО: Кристальна фантазія», «Kite Man: Hell Yeah!/Зміймен: Ніштяк!».

Виклад основного матеріалу. Може здатися, що в сучасному глобалізованому світі країни та культури все більше і більше перетинаються між собою за допомогою мережі Інтернет та доступності подорожей світом. І до певної міри це дійсно так. Завдяки широкому інформаційному обміну іноземні «екзотичні» культури перестали бути чужими. Однак є багато деталей, про які знають лише жителі країни мови-джерела. Як фахівці, так і перекладачі-аматори, все ще натрапляють на численні «підводні камені» в текстах різних вихідних культур.

Окрім технічних викликів АВП, як-от потреби синхронізації перекладеного контенту з відеорядом на різних рівнях, важливим аспектом також є й лінгвістичні виклики, адже це не менш яскраві засоби виразності, ніж візуальні. Тексти мультсеріалів містять багато сленгізмів, жаргонізмів і стилістично зниженої лексики, що надає їм природного звучання, оскільки діалоги, монологи та полілоги персонажів переважно відповідають розмовному стилю мовлення.

Головна проблема постає вже на етапі визначення самого поняття «**культурне посилання**», адже майже всі мовні одиниці так чи інакше пов'язані з культурою, зокрема й сама мова [Aixela 1999]. У дослідженні культурно-специфічних концептів/слів стикаєшся з тим, що на позначення таких одиниць немає одного загальноприйнятого терміна. Частовживаними термінами є такі: «алюзії» [Leppihalme 1997], «культурно відповідні слова» [Nedergaard-Larsen 1993] та «реалії» [Zlateva 1993; Newmark 1988]. Згідно з визначенням Д. Чіаро [Chiario 2009], культурно-специфічні посилання – це одиниці, характерні для однієї конкретної культури, і лише для цієї культури, і вони можуть бути або виключно (чи переважно) візуальними, або виключно вербальними, або ж і візуальними, і вербальними за своєю природою. Елс Оксаар упровадила для подібних одиниць поняття «культурема» [Oksaar 1988]. Крім того, Ізабель Нарваез [Comitre-Narvaez 2015], цитуючи Р. Формана, не обмежує «культурні посилання» культурно маркованою лексикою, а розширює їх до символів, образів/зображень, жестів тощо, що є важливим для АВП.

Ян Педерсен же пропонує новий підхід до цієї проблематики в контексті АВП на матеріалі субтитрування. У контексті дослідження перекладу особливостей АСД визначення Педерсена видається релевантним: він визначає extralinguistic cultural reference (ECR) (позамовні культурні посилання) як «посилання, що виражені через мовленнєвий вираз, який

відсилає до певного позамовного явища чи процесу» [Pedersen 2011]. Разом з тим, він визнає існування й intralinguistic cultural reference (ICR) (суто мовні культурні посилання). Мовні культурні посилання існують всередині мовної системи, наприклад, у формі ідіом, прислів'їв, сленгу, діалектів, які несуть у собі семантичне навантаження, котрі також були згадані у дослідженнях Б. Недергаард-Ларсена. Цікаво, що мовні вирази також охоплюють нестандартні мовні форми, зокрема слова-табу та лайливі вирази, що є релевантними для дослідження мультсеріалів для дорослої аудиторії.

Оскільки немає спільної думки про культурні посилання, то не існує й їх універсальної класифікації. Серед найцитованіших класифікацій є категорії культури Н'юмарка [Newmark 1988], що була адаптацією класифікації Ю. Найди [Nida 1945]:

- екологія;
- артефакти;
- соціальна культура;
- організації, звичаї, види діяльності тощо;
- жести та звички.

Більш детальна систематизація подана у роботі Х. Діаза-Сінтаса й А. Ремаель [Remael & Díaz-Cintas 2014], де розрізняються такі основні види:

- Географічні посилання (об'єкти фізичної географії; географічні об'єкти; ендемічні види тварин і рослин).
- Етнографічні посилання (предмети з повсякденного життя; посилання на професії; посилання на мистецтво та культуру; посилання на походження/родовід; одиниці вимірювання).
- Соціо-політичні посилання (посилання на адміністративні або територіальні одиниці; посилання на інституції та посади; посилання з суспільно-культурного життя; посилання на військові установи та об'єкти).

Р. Антоніні та Д. Чіаро [Antonini & Chiaro 2005] класифікують міжкультурні проблеми перекладу так:

- Культурно-специфічні посилання (наприклад, посилання на їжу та напої; міри та ваги; географічні назви; установи тощо);
- «Лінгвокультурні втрати перекладацької напруги» ('Lingua-cultural drops in translational voltage') (наприклад, вірші; пісні; прислів'я; каламбури тощо);

- Мовно-специфічні особливості (звертання, табуйована лексика тощо);
- Суто візуальна культурна специфіка.

Ян Педерсен [Pedersen 2011] пропонує новий підхід до цієї проблематики в контексті АВП на матеріалі субтитрування. Його дослідження ґрунтується на скандинавському корпусі субтитрованих АВ-творів, який складається зі 100 англомовних фільмів і телепередач, а також шведських, данських і деяких норвезьких субтитрованих версій цих фільмів і телепередач:

1. Одиниці вимірювання та ваги	6. Політика
2. Власні назви (поділені на особисті імена, географічні назви, назви установ та торгові марки)	7. Розваги
3. Професійні назви	8. Освіта
4. Їжа та напої	9. Спорт
5. Література	10. Валюта
	11. Технічні ресурси
	12. Інше

Відповідно, Педерсен зазначає у своїй роботі, що запропоновані «домени» виведені з проаналізованого корпусу і «враховані до такої міри, до якої їх можна використати для пояснення закономірностей субтитрування» [Pedersen 2011]. Він підкреслює, що список, який він створив, не є вичерпним і обмежений метою його дослідження. Таким чином, для аналізу перекладацьких рішень при відтворенні культурних посилань у АСД необхідно створити класифікацію, яка б якнайкраще відображала особливості досліджуваного матеріалу.

Аналіз корпусу сучасних англомовних АСД дозволив виділити низку культурно маркованих елементів, що послідовно повторюються у сценарних структурах, гумористичних моделях та діалогічних побудовах. Ці елементи є важливими з точки зору дослідження перекладу, оскільки вони містять культурно специфічну інформацію, неочевидну або неуніверсальну для глядачів іншої мовної/культурної спільноти. На основі зібраного матеріалу було сформовано класифікацію культурних посилань, яка враховує як позамовні, так і мовні чинники культурної специфіки. Такий поділ є функціонально вмотивованим і дає змогу системно описати як джерела з культурним навантаженням (їх походження та функції), так і механізми передачі цього навантаження в перекладі. Далі представлено обґрунтування

цієї класифікації та ілюстрацію кожної категорії прикладами з аналізованого корпусу.

Позамовні культурні посилання. Цю групу утворюють елементи, значення яких не можна зрозуміти винятково з мовленнєвого контексту, натомість необхідне знання позамовної реальності. У АСД такі посилання часто слугують для створення сатири, алюзій або пародії, апелюючи до певного соціального, історичного чи побутового досвіду глядача. До цієї категорії включено такі підгрупи:

1. Ономастичні посилання, які поділяються на:

а) Антропоніми. *This is messed up. I'm super nice. I guess I'll have to force Jesse to like me with **Craig T. and Nelson*** [27]. Оригінал містить ім'я маловідомого актора в Україні, а у перекладі вжито імена популярних українських боксерів, відомих цільовим глядачам, адже герой під час вимовляння цієї фрази закачує рукава: *Це неправильно! Я головний добряк. Я маю змусити її повірити у це за допомогою **Вітальки та Володьки*** [21].

б) Топоніми: *We're used to you heading to **Florida** during Halloween* [27]. Англomовний кінотекст містить інформацію щодо відомого курортного міста, куди тікає персонаж від нелюбленого для нього свята, проте такий культурний стереотип в перекладі замінюється на культурний стереотип українського курорту: *Ми звикли, що на Геловін ти пензлюєш в **Трускавець*** [21].

в) Ергоніми: *It's uuuuh... Natural? – Ahah! Yeah, you wish. That botch job looks like it cost five bucks in an alley behind **Walmart*** [33]. Відому мережу супермаркетів адаптують під цільового глядача задля збереження гумористичного ефекту: *Це мій природний колір. – Ага, розкажуй. Таку халтуру роблять за п'ять баксів у нас в переході за **Сільпо*** [16].

2. Література та мистецтво: *«**For whom the pig oinks**»* [25]. В оригіналі бачимо інтертекст, який натякає на роман Ернеста Гемінгуея «For Whom the Bell Tolls» («По кому подзвін»). Так і локалізатори намагалися зберегти структуру назви твору, аби передати ефект від посилання: *«**По кому рохкає поросля**»* [20]

3. Політичні та історичні посилання: *I wish we could go back in time and stand in some bread lines together. I'd go through a **Great Depression** in a second to be poor, facing the same direction on the street with you* [27]. Кожна нація має періоди в історії, які наносять глибоку «травму», від якої треба зцілитися. Зазвичай це відбувається через гумор. Так в оригіналі зустрічається

посилання на період Великої депресії США. У нас цей період не відбивається емоційно у думках, тому перекладачами було прийнято рішення замінити на один з періодів СРСР: *Якби ж нам повернутися в часі і відстояти чергу за хлібом, Террі, я б залюбки вернувся б у Перестройку, щоб у злиднях дивитися з тобою в одному напрямку* [21].

4. Посилання з інтернет-культури: *The nominees for best actor in a motion picture or Vine are...* [24]. Третій сезон «Коняки БоДжека», що вийшов у 2016, команда «НеЗупиняйПродакшн» перекладала у 2020 році. Річ у тому, що соцмережа Vine закінчила своє існування у 2016, тобто на момент перекладу це посилання вже було неактуальним, тому у перекладі бачимо інший сучасний аналог: *Номінанти в категорії "Найкращий актор у кінофільмі чи Тік-Току"...* [18].

5. Поп-культурні посилання: *Dude, I think it's a Powerpuff Girl* [32]. Зазначене посилання дуже пов'язане із візуальним складником, адже героїня, на яку направлене таке порівняння, одягнена у повністю рожеве вбрання і має суперсили, які також мають рожевий відблиск. Перекладачі подумали, що цільова аудиторія, ймовірно, також виросла на згаданому мультсеріалі, тому використали офіційну адаптовану назву: *Чувак, мабуть, це Супер Крихітка* [23].

6. Посилання з суспільного та побутового життя: *Come on! This is a burglary, not a family reunion* [25]. Нерідко можна побачити побутові посилання, які також адаптують, адже навіть сімейні традиції відрізняються в культурному плані: *Швидше! Це пограбування, а не сімейний святвечір* [20].

Мовні культурні посилання. На відміну від позамовних, у цій групі елементів культурна специфіка проявляється через мову як систему: через лексику, стилістику, фонетику, синтаксис. У АСД ці засоби часто використовуються для створення мовного гумору, ідентифікації персонажів або соціального маркування. У цій категорії виділяємо такі підгрупи:

1. Сталі вирази, що поділяються на:

а) Канонічні вирази: *You're so irresponsible. Get it together!* [28]. В оригіналі є сталий вираз, але перекладачі вирішили покластися на контекстуальний візуальний ряд, адже дії цього АСД відбуваються в антропоморфному світі, а дві головні героїні – пташки, тому переклад підсилює ефект від фрази: *Ти дуже безвідповідальна. Візьми себе в крила!* [20].

б) Трансформовані вирази : *Oh, I think scrubs are great...* [27] Часто такі вирази з'являються з пісень. Зазвичай марно перекладати пісні у такому випадку, а конкретно тут це пародія на TLC – No Scrubs. Буквальний переклад не дасть потрібного ефекту, адже не буде впізнавання посилання, тому локалізатори пішли шляхом одомашнення: *Оу, чи спиться чи не спиться...* [21]

2. Гра слів/каламбури: *What's the difference between my mother and a disruptive expulsion of germs? One's a coughin' fit and the other fits a coffin!* [24] Задля тотожного комунікативного ефекту відбулася адаптація чорного жарту, де не змінився сенс, а змінилася тільки форма виразу: *Яка різниця між моєю мамою та лелеками? Одні відлітають в теплі краї, а вона – на той світ!* [18]

3. Обсценна/ненормативна лексика: *Simple. You work for me again and at the hearing you're going to help me shut this kindergarten snowflake bullshit down for good. – Never. – Oh, yeah. You know, that's totally cool. I guess I'll just tell little miss butterflies and rainbows that she's been fucking someone who's killed thousands of her people* [26]. У оригіналі використовують купу лайки задля підкреслення інфантильності та зневаги одного персонажа до іншого, тому локалізаційна група намагалася компенсувати схожими за ефектом обсценними виразами: *Ти знову працюєш на мене і на слуханні допомагаєш назажди закрити той йобаний дитсадок «Веселка» для гришників. – Ніколи. – А, ясно. Слухай, це не проблема. Гадаю, я просто скажу міс-сру-веселкою, що вона шпекається з тією, що вбила тисячі її людей* [15].

4. Сленг/жаргон: *I mean, seriously, Themyscira is the sickest place ever. And then you tell me, "Oh, dude, only women can live there"? What? They're so sexist, bro* [29]. Такі слова та вирази є інструментами перенесення властивостей та характеристик персонажів та надання експресивності мовленню. В оригіналі бачимо низку сленгізмів, які були адаптовані і в перекладі: *Ну тину, Таміскіра – це реально крутезна тема. І тут мені кажуть: «Але тину, братику, там живуть тіко тьолочки». Тину що? Це сексизм, альо!* [19]

5. Ідіолект персонажа: *Soz. Look, I'll be honest with ya. Me car's broke down on the way to the airport 'cause me missus and I have gotta catch a flight and her phone's gone... just gone dead and we need to call the NRMA to come fix the car, but I need money for the payphone and I was just... Like, you wouldn't happen to have, like, two bucks on ya, would ya?* [31] Зазвичай цю категорію

найважче передати графічно, адже вони спрацьовують саме на авдіальному рівні. Оскільки «YOLO...» був розроблений в Австралії, то і герої розмовляють з австралійським акцентом, а зазначеного героя спеціально зробили неблагополучним і з сильнішим акцентом, адже перед цим глядачі бачили, як він намагався пограбувати магазин, тому в перекладі намагалися відтворити таку говірку: *Пані, кажу по-чесноку. Я з жінкою їхав до аеропорту, але по дорозі, цей-во, моторка гепнулась, а її мобіла, і сей-во, здохла. Я х'тів вже дзвякнути кентам, щоб ті зробили моторку, та у мене на рахунку порожняк. Тож чи не було б у вас пару долярів для мене?* [14]

Пропонована класифікація ґрунтується на попередніх роботах та категоризаціях кількох згаданих дослідників, а саме Б. Недергаард-Ларсена та Я. Педерсена. Зазначені категорії були виокремлені через відповідність тематиці дослідження, частотність використання таких культурних посилань у матеріалі та повноту репрезентативності культурного пласту вихідних культур. Вірогідно й ця класифікація не претендує на всеохопність, адже не висвітлює аспект, коли в одній одиниці перекладу зустрічаються перетинання підгруп із різних категорій. Наприклад, коли перетинаються гра слів та ненормативна лексика: *Do not fuck up. – Oh, good thing. I only fuck down.* [30] – *I не працюю на від'їбись. – Дуже добре, що я вмю працювати лише заїбись* [17]; чи обценна лексика, історичне посилання та антропонім: *Well, in the words of Archduke Ferdinand's bodyguard, I sure biffed this one.* [30] – *Що ж, як казав охоронець ерцгерцога Фердинанда: «Оце я, звісно, протавив маслину* [17]. Проте, запропонована класифікація може слугувати продуктивним аналітичним інструментом для вивчення та пояснення закономірностей перекладацьких рішень у сфері дубляжу та озвучення АСД.

Отже, різноманітні культурні посилання містять в собі цілий світ понять та асоціацій. Тому у галузі АВП вивчення ECR/ПКП та ICR/МКП стає все актуальнішими. Провідні науковці, які займалися їх вивченням, запропонували класифікації для їх групування. Вичерпне пояснення того, що таке позамовні культурні посилання, можна знайти у визначенні Яна Педерсена, та мовні культурні посилання – у Б. Недергаард-Ларсена. Культурні посилання у АСД були поділені на позамовні культурні посилання, у яких категоріями виступають ономастичні посилання, літературні та мистецькі посилання, політичні та історичні посилання, посилання з інтернет-культури, посилання з поп-культури, посилання з суспільного та побутового життя, та на мовні культурні посилання, для яких були зазначені такі

категорії: сталі вирази, гра слів/каламбури, обценна/ненормативна лексика, сленг/жаргон, ідіолект персонажа. Важливість спроби класифікації культурних посилань у перекладі АСД зумовлена тісним зв'язком вербального компонента з візуальним контекстом. Така взаємозалежність ускладнює завдання перекладача, адже переклад має не лише зберігати культурно марковану інформацію, а й залишатися узгодженим із зображенням на екрані. Більше того, характер самого культурного посилання часто визначає не лише конкретний перекладацький прийом, а й загальну стратегію локалізації аудіовізуального твору. Подальші дослідження вбачаються в емпіричному аналізі корпусу оригінальних кінотекстів та перекладів мультсеріалів для дорослої аудиторії та експерименті з цільовою аудиторією щодо збереження комунікативного ефекту перекладів.

Література:

1. Aixela, J. F. (1999). Culture-specific items in translation. In *Translation, power, subversion*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781800417915-005>
2. Antonini, R., & Chiaro, D. (2005). The quality of dubbed television programmes in Italy: The experimental design of an empirical study. In M. Bondi & N. Maxwell (Eds.), *Cross-cultural encounters: Linguistic perspectives* (pp. 33–44). Roma: Officina Edizioni.
3. Chiaro, D. (2009). Issues in audiovisual translation. In J. Munday (Ed.), *The Routledge companion to translation studies* (pp. 141–165). London: Routledge.
4. Comitre-Narvaez, I. (2015). Culture-bound aspects in subtitling of animated films: *Tales of the night* of M. Ocelot. <https://www.semanticscholar.org/paper/Culture-bound-aspects-in-subtitling-of-animated-of-Comitre-Narvaez/4882df10b37750dfc8fabd6594d9d39b3204b1ff>
5. Florin, S. (1993). Realia in translation. In P. Zlateva (Ed.), *Translation as social action: Russian and Bulgarian perspectives* (pp. 122–128). London: Routledge.
6. Leppihalme, R. (1997). *Culture bumps: An empirical approach to the translation of allusions*. Multilingual Matters.
7. Nedergaard-Larsen, B. (1993). Culture-bound problems in subtitling. *Perspectives*, 1(2), 207–241. <https://doi.org/10.1080/0907676x.1993.9961214>
8. Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. New York: Longman.
9. Nida, E. (1945). Linguistics and ethnology in translation-problems. *WORD*, 1(2), 194–208. <https://doi.org/10.1080/00437956.1945.11659254>
10. Oksaar, E. (1988). *Kulturremtheorie: Ein Beitrag zur Sprachverwendungsforschung* [Cultural theory: A contribution to language use research]. Vandenhoeck & Ruprecht.
11. Pedersen, J. (2011). *Subtitling norms for television: An exploration focusing on extralinguistic cultural references*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
12. Ranzato, I. (2015). *Translating culture specific references on television*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315681252>

13. Remael, A., & Díaz-Cintas, J. (2014). *Audiovisual translation: Subtitling*. Taylor & Francis Group.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

14. UAКіно. (2020). Мультсеріал ВІЮ! Кристальна фантазія / ІЮЛО. Кришталева фантазія (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/24877-vio-krystalna-fantaziia-iolo-kryshhtaleva-fantaziia-1-sezon.html>
15. UAКіно. (2019). Мультсеріал Готель Газбін (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/10417-gotel-gazbn-1-sezon.html>
16. UAКіно. (2019). Мультсеріал Збіса бос (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/14862-zbsa-bos-1-sezon.html>
17. UAКіно. (2024). Мультсеріал Кайт Мен: Так, чорт забирай! (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/22473-kait-men-tak-chort-zabyrai-1-sezon.html>
18. UAКіно. (2014). Мультсеріал Кінь БодЖек (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/9064-kn-bodzhek.html>
19. UAКіно. (2024). Мультсеріал Монстри Коммандос (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/25266-monstry-kommandos-1-sezon.html>
20. UAКіно. (2018). Мультсеріал Розчарування (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/7402-rozcharuvannya-1-sezon.html>
21. UAКіно. (2020). Мультсеріал Сонячні протилежності / Нетутешні (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/11000-sonyachn-protilezhnost-netuteshn-1-sezon.html>
22. UAКіно. (2019). Мультсеріал Тука і Берті (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/10238-tuka-bert-1-sezon.html>
23. UAКіно. (2023). Мультфільм Невразливий: Атомна Єва. *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/features/17597-nevrazilivyv-atomna-yeva.html>
24. Netflix. (n.d.). *Bojack Horseman*. <https://www.netflix.com/ua/title/70300800>
25. Netflix. (n.d.). *Disenchantment*. <https://www.netflix.com/ua/title/80095697>
26. Amazon. (n.d.). *Hazbin Hotel – Season 1*. Prime Video. <https://www.primevideo.com/-/ru/detail/Hazbin-Hotel/0HZWTBZYQQXYW48YBANMDM2MZE>
27. Hulu. (n.d.). *Solar Opposites*. <https://www.hulu.com/series/solar-opposites-f089664b-1a87-433b-86a5-24e7da5a246a>
28. Netflix. (n.d.). *Tuca & Bertie*. <https://www.netflix.com/ua/title/80198137>
29. Max. (n.d.). *Watch Creature Commandos*. <https://www.max.com/shows/creature-commandos/44f3a3fd-107e-49ac-bf74-c0383525b8ca>

30. Max. (n.d.). *Watch Kite Man: Hell Yeah!* <https://www.max.com/shows/kite-man-hell-yeah/bc6c1cba-1310-4420-ad78-bd8bdcf65183>
31. Adult Swim. (n.d.). *Watch YOLO episodes for free.* <https://www.adultswim.com/videos/yolo>
32. Amazon. (n.d.). *Invincible – Presenting Atom Eve special episode.* Prime Video. <https://www.primevideo.com/detail/Invincible/0O9QOKFZNXT71V3Y7XX9EUQ1JP>
33. Vivziepop. (2023, July 8). *Helluva Boss – Unhappy Campers // S2: Episode 5* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lYu1ysDULwA>

References:

1. Aixela, J. F. (1999). Culture-specific items in translation. In *Translation, power, subversion*. Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781800417915-005>
2. Antonini, R., & Chiaro, D. (2005). The quality of dubbed television programmes in Italy: The experimental design of an empirical study. In M. Bondi & N. Maxwell (Eds.), *Cross-cultural encounters: Linguistic perspectives* (pp. 33–44). Roma: Officina Edizioni.
3. Chiaro, D. (2009). Issues in audiovisual translation. In J. Munday (Ed.), *The Routledge companion to translation studies* (pp. 141–165). London: Routledge.
4. Comitre-Narvaez, I. (2015). Culture-bound aspects in subtitling of animated films: *Tales of the night* of M. Ocelot. <https://www.semanticscholar.org/paper/Culture-bound-aspects-in-subtitling-of-animated-of-Comitre-Narvaez/4882df10b37750dfc8fabd6594d9d39b3204b1ff>
5. Florin, S. (1993). Realia in translation. In P. Zlateva (Ed.), *Translation as social action: Russian and Bulgarian perspectives* (pp. 122–128). London: Routledge.
6. Leppihalme, R. (1997). *Culture bumps: An empirical approach to the translation of allusions*. Multilingual Matters.
7. Nedergaard-Larsen, B. (1993). Culture-bound problems in subtitling. *Perspectives*, 1(2), 207–241. <https://doi.org/10.1080/0907676x.1993.9961214>
8. Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. New York: Longman.
9. Nida, E. (1945). Linguistics and ethnology in translation-problems. *WORD*, 1(2), 194–208. <https://doi.org/10.1080/00437956.1945.11659254>
10. Oksaar, E. (1988). *Kulturremtheorie: Ein Beitrag zur Sprachverwendungsforschung* [Cultural theory: A contribution to language use research]. Vandenhoeck & Ruprecht.
11. Pedersen, J. (2011). *Subtitling norms for television: An exploration focusing on extralinguistic cultural references*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
12. Ranzato, I. (2015). *Translating culture specific references on television*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315681252>
13. Remael, A., & Díaz-Cintas, J. (2014). *Audiovisual translation: Subtitling*. Taylor & Francis Group.
14. UKino. (2020). Мультсеріал ВЙО! Кристална фантазія / ЙОЛЮ. Кришталева фантазія (1 сезон). *UKino – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості.* <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/24877-vio-krystalna-fantaziia-iolo-kryshhtaleva-fantaziia-1-sezon.html>

15. UAКіно. (2019). Мультсеріал Готель Газбін (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/10417-gotel-gazbn-1-sezon.html>
16. UAКіно. (2019). Мультсеріал Збіса бос (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/14862-zbsa-bos-1-sezon.html>
17. UAКіно. (2024). Мультсеріал Кайт Мен: Так, чорт забирай! (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/22473-kait-men-tak-chort-zabyrai-1-sezon.html>
18. UAКіно. (2014). Мультсеріал Кінь БодЖек (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/9064-kn-bodzhek.html>
19. UAКіно. (2024). Мультсеріал Монстри Коммандос (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/25266-monstry-kommandos-1-sezon.html>
20. UAКіно. (2018). Мультсеріал Розчарування (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/7402-rozcharuvannya-1-sezon.html>
21. UAКіно. (2020). Мультсеріал Сонячні протилежності / Нетутешні (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/11000-sonyachn-protilezhnost-netuteshn-1-sezon.html>
22. UAКіно. (2019). Мультсеріал Тука і Берті (1 сезон). *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/cartoonseries/10238-tuka-bert-1-sezon.html>
23. UAКіно. (2023). Мультфільм Невразливий: Атомна Єва. *UAКіно – дивитися фільми та серіали онлайн в HD якості*. <https://uakino.me/cartoon/features/17597-nevrazliyiv-atomna-yeva.html>
24. Netflix. (n.d.). *Bojack Horseman*. <https://www.netflix.com/ua/title/70300800>
25. Netflix. (n.d.). *Disenchantment*. <https://www.netflix.com/ua/title/80095697>
26. Amazon. (n.d.). *Hazbin Hotel – Season 1*. Prime Video. <https://www.primevideo.com/-/ru/detail/Hazbin-Hotel/0HZWTBZYQQXYW48YBANMDM2MZE>
27. Hulu. (n.d.). *Solar Opposites*. <https://www.hulu.com/series/solar-opposites-f089664b-1a87-433b-86a5-24e7da5a246a>
28. Netflix. (n.d.). *Tuca & Bertie*. <https://www.netflix.com/ua/title/80198137>
29. Max. (n.d.). *Watch Creature Commandos*. <https://www.max.com/shows/creature-commandos/44f3a3fd-107e-49ac-bf74-c0383525b8ca>
30. Adult Swim. (n.d.). *Watch YOLO episodes for free*. <https://www.adultswim.com/videos/yolo>
31. Amazon. (n.d.). *Invincible – Presenting Atom Eve special episode*. Prime Video. <https://www.primevideo.com/detail/Invincible/00900KFZNX71V3Y7XX9EUQ1JP>
32. Vivziepop. (2023, July 8). *Helluva Boss – Unhappy Campers // S2: Episode 5* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=IYuIvsDULwA>
33. Max. (n.d.). *Watch Kite Man: Hell Yeah!* <https://www.max.com/shows/kite-man-hell-yeah/bc6c1cba-1310-4420-ad78-bd8bdcf65183>